

وزارت تحصیلات عالی

معینیت امور محصلان

لایحه ی

سیستم کریدت مؤسسات تحصیلات عالی افغانستان

برای دوره ی تحصیلی لیسانس

بسمه تعالی

لایحه ی سیستم کریدت مؤسسات تحصیلات عالی

برای دوره تحصیلی لیسانس

مقدمه:

سیستم کریدت امروز به حیث یک سیستم موثر و پیشرفته ی تحصیلی در اکثر کشور های جهان مورد پذیرش و تطبیق می باشد.

در جریان بازسازی سیستم تحصیلات عالی در کشور و گسترده گی روز افزون ارتباطات اکادمیک پوهنتون ها و مؤسسات تحصیلات عالی کشور های مختلف، نیاز مبرم دیده میشود تا این سیستم به صورت موفقانه تطبیق و چالش های عمده در فراراه آن مرفوع گردد.

هدف اساسی تطبیق و کاربرد این سیستم آن است تا فعالیت و سهم گیری محصل در جریان عملیه ی آموزش بیشتر انکشاف و تقویت گردد و سیستم تحصیلات عالی در کشور با معیار های جهانی همخوانی کسب کند، زیرا این سیستم انعطاف پذیر است و فرصت های بیشتر و بهتری را برای محصل فراهم می کند.

در این سیستم فرصت های واقعی در جهت صرفه جویی وقت و پیشرفت سریع برای محصلان کوشا فراهم می گردد و معیار های دقیق فعالیت و مساعی محصلان بکارگرفته می شود. در این سیستم مسئولیت ها و فعالیت های استادان نیز بیشتر هدفمند گردیده و به رشد توانایی های علمی و عملی شاگردان معطوف میگردد.

در سیستم کریدت تسهیلات و امکانات در فراگیری و دانش به گونه ای فراهم می شود که هم از لحاظ وقت، هم از نظر شیوه و هم از نظر نرخ اقتصادی توانایی های محصل در نظر گرفته میشود، چنانچه، یک محصل می تواند به اندازه یی که توان فکری، مالی و یا زمانی دارد در سهایش را عیار سازد. محصل می تواند مقدار کریدت هایش را به مؤسسه ی دیگر آموزشی انتقال و بالاخره در صورت ناکامی تنها درسهای را دوباره بگیرد که در آن ناکام مانده است، نه تمام سمستر و سال آموزشی را و آن هم با هماهنگی دوطرفه با مؤسسه ی مربوطه.

لازم است شیوه های کهنه و کلیشه ای پیشبرد در سها مورد بازنگری قرار گیرد و از اتکای محض بالای یک کتاب درسی انصراف به عمل آید و محصلان به مطالعات اضافی تشویق گردند. (ضمیمه شماره 2) باید وظیفه ی استادی به و وظیفه ی تمام وقت هر عضو کادر علمی پوهنتون مبدل گردد. باید در تمام دیپارتمنت ها سیستم منظم ارزیابی و بازنگری مواد درسی و روش اتخاذ تدابیر اضافی جهت ارتقای سطح فعالیت های علمی آنها معمول گردد. شیوه های موثر برقراری و تحکیم روابط اکادمیک و همکاری علمی میان دیپارتمنت های مختلف پوهنخی ها به وجود آید تا محصلان برای تکمیل نصاب برنامه ی درسی خویش بتوانند از تنوع انتخاب مستفید شوند. بدون تردید، لایحه ی جدید مکلفیت اکادمیک اعضای کادر علمی مؤسسات تحصیلات عالی، گام مؤثر دیگری در این راستا تلقی می گردد.

تعريفات

الف- **كريدت (امتياز / اعتبار credit):** كريدت يك واحد درسي است كه بر اساس آن نصاب دوره ي تحصيلي با تفكيك سمستر ها و همچنان سهم هر مضمون در نصاب مذكور تعيين مي شود. يك كريدت (16) ساعت درسي و يا معال آن در يك سمستر مي باشد.

ب- **مضامين اساسي Basic Subjects:** به مضميني گفته ميشود كه آموزش آنها براي ورود به اصل رشته لازمي مي باشد و ته داب معلومات اختصاصي را تشكيل مي دهد.

ج- **مضامين حتمي تخصصي Compulsory Professional Subjects:** به مضامين رشته اي گفته مي شود كه ضرورت حتمي و غير قابل تعويض رشته ي تخصصي را مي سازد. در بعضي پوهنتون ها اين مضامين، رشته ي اصلي را تشكيل مي دهد.

د- **مضامين اختياري Optional Subjects:** به مضاميني گفته ميشود كه محصل از ميان چند انتخاب يا بديل كه به نحوي از انحا به رشته ب تحصيلي شاگذئي ارتباط داشته و تويط پوهنخي در پروگرام تحصيلي گنجانيده شده باشد، يك يا چند مضمون آنرا انتخاب مينمايد. تعيين مضامين اختياري مربوط به ديپارتمنت بوده كه بعد از تأييد شوراي علمي پوهنخي انتخاب مي گردد.

ه- **مضامين پوهنتون شمول:** عبارت از مضاميني است كه در تمام پوهنخي هاي مؤسسات تحصيلات عالي تدريس ميگردد (ثقافت اسلامي، تاريخ معاصر، لسان خارجي، حفاظت محيط زيست، كمپيوتر) و تدريس مضمون تربيت بدني در پوهنخي هاي غير مسلكي اختياري مي باشد.

و- **مضامين پيش شرط يا Pre requisite subjects:** مضاميني است كه تعقيب آن قبل از ورود به مضامين ارتباطي بعدي ضروري مي باشد. مثلاً تعقيب مضامين كيميا و بيولوژي براي مضمون بيوشيمي پيش شرط است.

ي- **شماره ي رمز (كود نمبر code No):** نشانه اي متشكل از اعداد و حروف است كه براي شناسايي هر مضمون و ارتباط آن با ديپارتمنت، پوهنخي و مضمون معين بكار ميرود.

ز- هر سال تحصيلي شامل دو سمستر مي باشد و هر سمستر بدون امتحانات (16) ساعت درسي 50 دقيقه يي در يك سمستر و يا يك ساعت 50 دقيقه اي در هفته مي باشد. دو ساعت تطبيقات و يا لابراتوار و يا سه ساعت ستاز يعني كار ساحوي معادل يك ساعت درسي محاسبه ميشود.

مضامين اساسي، تخصصي، اختياري و پوهنتون شمول، تعداد كريدت و كود نمبر نوعيت پايان نامه مانند مونوگراف، ديپلوم و سمينار در پلان تعليمي گنجانيده مي شود.

اساسات

ماده ی اول:

۱. دوره لیسانس در مؤسسات تحصیلات عالی افغانستان حد اوسط چهار سال دوره ی ماستری یک و نیم الی دو سال میباشد اما یک محصل میتواند زودتر و یا دیرتر آن را تکمیل نماید.

۲. سال های تحصیلی برای پوهنځی های علوم طبی و تخنیکي بعد از تکمیل نصاب درسی آنها تعیین می گردد.

ماده ی دوم:

حد اقل کریدت ها در دوره ی لیسانس ۱۳۶ کریدت و حد اکثر آن مربوط به طول دوره تحصیلی رشته مربوطه بوده و از ۲۱ کریدت در یک سمستر تجاوز نمی نماید.

ماده ی سوم:

مضامین دوره لیسانس به مضامین اساسی، مضامین تخصصی، مضامین اختیاری و مضامین پوهنتون شمول تقسیم میشوند. مضامین اساسی باید حداکثر ۳۰ فیصد، مضامین تخصصی حد اقل ۵۰ فیصد و مضامین اختیاری به شمول مضامین پوهنتون شمول ۱۲ فیصد، مونوگراف، سیمینار، سناژ، امتحان دولتی و تکمیل پروژه ی دیپلوم ۸ فیصد مضامین دوره لیسانس را احتوا می نمایند و نمرات آن از ۱۰۰ نمره محاسبه می شود. فیصدی مضامین مذکور در پلان تعلیمی (ضمیمه ی شماره ۱۰) گنجانیده شده است.

ماده ی چهارم:

تعیین فهرست هر یک از کتگوری های مضامین اساسی، مضامین اختصاصی، مضامین اختیاری، مضامین پوهنتون شمول و تدوین نصاب تحصیلی از صلاحیت دیپارتمنت ها بوده و بعد از طی مراحل اکادمیک مرعی الاجراء میباشد.

ماده ی پنجم:

یک مضمون در عین روز بیشتر از دو ساعت تدریس نمیگردد. کارهای تطبیقات استثناء در یک روز تا چهار ساعت و کارهای ساحوی میتواند روز تمام باشد.

ماده ی ششم:

یک مضمون یا کورس در یک هفته حد اکثر داری پنج کریدت میباشد. تعداد کریدت ها در پلان تعلیمی مشخص می گردد (ضمیمه ی شماره ۱۰)

شمولیت کورس ها و انتخاب مضامین

ماده ی هفتم:

۱. مکلفیت درسی محصل در یک سمسטר (۱۷-۲۱) کریدت میباشد (به استثنای محصلانی که قرضدار سمسטר قبلی اند). (مطابق ضمیمه ی شماره ۱۰)

۲. محصل تا دو هفته پس از ثبت کریدت ها در دیپارتمنت مربوط میتواند از تعقیب یک یا دو مضمون صرف نظر نماید، به شرط آنکه تعداد کریدت ها از حد اقل (۱۷ کریدت) پایین تر نیاید. (ثبت مضامین و کریدت در ضمیمه ی شماره ۲ درج است)

ماده ی هشتم:

استادان و دیپارتمنت های مربوط مکلف به ترتیب و اعلام کورس های قابل ارایه با پالیسی کورس برای هر مضمون قبل از شروع سمستر میباشد. در پالیسی کورس باید استادان مربوطه، عناوین و مفردات برنامه ی درسی، روش پیشبرد درس، روش ارزیابی و دیگر معلومات ضروری را ارائه نمایند. (ضمیمه ی شماره ۳)

ماده ی نهم:

در پیشبرد کورس حد اکثر کوشش بعمل آید تا سهم گیری و فعالیت محصل انکشاف داده شود (شاگرد محوری). به این منظور به عوض دیکته از ارائه لکچر، تدویر مناقشات، ارائه ی سیمینارها، کارهای عملی، لابراتواری و کارهای خانگی استفاده بعمل می آید. (ضمیمه ی شماره ۳)

ماده ی دهم:

محصل باید حد اکثر تا ختم هفته ی اول بعد از شروع سمستر، برای کورس های نصاب کریدت ثبت نام نماید. کورس هاییکه یک محصل در هر سمستر باید در آن ثبت نام نماید در مشوره با استاد رهنما و یا رئیس پوهنخی طبق نورم های مندرج در این لایحه و دیگر اسناد رهنمودی پوهنخی مربوط تعیین میشود. تعیین یک استاد رهنما برای حد اقل بیست محصل از طرف شورای علمی پوهنخی مربوطه صورت میگیرد که مسئول حل مشکلات محصلین در رابطه به سیستم کریدت میباشد. و این کار در فعالیت های اکادمیک استاد محاسبه میگردد. (ضمیمه ی شماره ۲)

ماده ی یازدهم:

دیپارتمنت ها موظف اند جهت فراهم آوری زمینه انتخاب برای مضامین اختیاری شامل نصاب، لست مضامین مربوطه را تهیه و در اختیار محصل قرار بدهند. (ضمیمه ی شماره ۱۰)

ماده دوازدهم:

۱. محصل میتواند در طول دوره ی تحصیلی برای یک سال و صرف یکبار به دلایل معقول تأجیل اخذ نماید. در این صورت باید در خواست تحریری خود را در یکماه اول شروع سمستر طی مراحل نماید. تقاضای مذکور در صورت موافقه ی پوهنخی مربوطه و منظوری ریاست پوهنتون پذیرفته میشود.

۲. هرگاه محصل در اثر وقوع کدام حادثه ی ناگوار یا غیرمترقبه متحمل آسیب های شدید جسمی و روانی گردد که باعث غیابت مسلسل شده و نتواند نصاب حاضری را تکمیل کند و این حالت برای پوهنخی به اساس شواهد عینی معلوم باشد و مورد تایید آن قرار گیرد، در این صورت مدت چنین غیابت به اساس تصویب شورای علمی پوهنخی به تأجیل یک ساله ی محصل محاسبه میگردد.

۳. برای محصلان اناث متاهل که بنابر وضع حمل نتوانند نصاب حاضری را تکمیل نمایند و این حالت برای پوهنخی به اساس شواهد عینی معلوم باشد و مورد تأیید آن قرار گیرد. در اینصورت مدت چنین غیابت به اساس تصویب شورای علمی پوهنخی به تأجیل یکساله ی محصل محاسبه می شود.

۴. در صورت تقاضای تأجیل برای بار دوم در اثر حوادث غیر مترقبه (در صورتیکه دوام تحصیل بیشتر از معیاد معین شده در لایحه نگردد)، در مورد شورای علمی پوهنتون تصمیم میگردد.

ماده سیزدهم:

تعیین و تشخیص مضامین اساسی در هر رشته از صلاحیت دبیرانتمت ها بوده که بعد از تایید شورای علمی پوهنخی قابل تطبیق میباشد.

ماده چهاردهم:

1- هر مضمون دارای یک کد نمبر است که در آن دو حرف اول انگلیسی برای پوهنخی و سه عدد آخر کد، مضمون و سمستر مربوطه می باشد. (ضمیمه ی شماره ۱۰)

۲- دو حرف اول برای مشخص نمودن پوهنخی های مختلف می باشد که معمولاً از دو حرف اول نام انگلیسی پوهنخی تشکیل گردیده است. بطور مثال: برای پوهنخی زراعت Ag، ساینس Sc، ادبیات Li، ستوماتولوژی St و غیره انتخاب میگردد.

۳. عدد اول بیانگر سمستر تحصیلی و دو عدد بعدی، کد مخصوص هر مضمون را افاده میکند. بطور مثال عدد (۲۱۱) چنین مفهوم دارد. عدد اول (۲) سمستر دوم تحصیلی و دو عدد آخر (۱۱) کد مضمون مورد نظر میباشد. این دو عدد آخر در عین پوهنخی قابل تکرار نیست. (ضمیمه شماره ی ۱۰)

ماده پانزدهم:

۱. هر دبیرانتمنت نظر به امکانات دست داشته ی خویش برای هر ۲۰ محصل در هر سال یک استاد رهنما تعیین میکند.
۲. استاد رهنما مطابق رشته ی تحصیلی شاگردان تعیین گردیده و مسئول تمام امور اکادمیک شاگردان خویش می باشد. (به لایحه ی مکلفیت اکادمیک استادان مراجعه شود.)

ارزیابی و امتحان

ماده ی شانزدهم:

تکمیل نصاب حاضری در مضمون و یا کورس حتمی میباشد. هفتاد و پنج فیصد حاضری در ساعات درسی لکچر شرط شمول در امتحان نهایی دانسته می شود. (ضمیمه ی شماره ۴)

ماده ی هفدهم:

بیشتر از ۲۵ فیصد غیر حاضری در ساعات تطبیقات همان مضمون موجب محرومیت از نمره ی تطبیقات می شود.

ماده ی هژدهم:

۱. نمره معیاری کامیابی برای هر مضمون ۵۵ فیصد میباشد، علاوه بر آن تکمیل ۶۰ فیصد اوسط عمومی در هر سمستر لازمی دانسته می شود. (ضمیمه ی شماره ۴)
۲. اوسط نمرات چنین محاسبه می شود: تعداد کزیدیت هر مضمون ضرب در نمره ی نهایی مضمون مذکور گردیده و مجموع نمرات مضامین امتحان داده شده تقسیم مجموع تعداد کزیدیت های همان مضامین می شود. (ضمیمه شماره ۷)

ماده ی نژدهم:

- ارزیابی مضامین به تفکیک ذیل صورت می گیرد:
- الف- امتحان نهایی ۶۰ فیصد. (ضمیمه ی شماره ۴)
  - ب- امتحان صنفی، کارخانگی و فعالیت های داخل صنف ۲۰٪. (ضمیمه شماره ۴)
  - ج- تطبیقات ۲۰٪. (ضمیمه شماره ۴)
  - د- در مضامین و کورس هاییکه ضرورت به کار علمی یا تطبیقات ندارد، ارزیابی نمرات حد اکثر از ۸۰٪ محاسبه میگردد.

ماده ی بیستم:

۱. هرگاه محصل در یک و یا چند مضمون که کمتر از نصف کزیدیت های همان سمستر باشد. قادر به اخذ نمره کامیابی نگردد در همان مضمون یا مضامون ناکام محسوب گردیده و برای تکمیل مضامین ناکام در رخصتی های بین دو سمستر و یا در سمستر های بعدی با رعایت تسلسل از امکانات ذیل استفاده گردد:
- الف:- تعقیب کورس چهار الی هشت هفته ای (نظر به تعداد مضامین که در آن نمره کامیابی اخذ نه نموده است) و در ختم کورس سپری نمودن امتحان.
- ب:- انجام وظیفه سپرده شده از طرف دیپارتمنت برای چهار الی هشت هفته که معادل محتوای کورس باشد و در ختم آماده گی سپری نمودن امتحان.
- ج- در صورت که تعداد محصلین کمتر از پنج نفر باشند سپردن کار انفرادی به محصل از طرف دیپارتمنت مربوطه و اخذ امتحان در وقت معین آن.
- د:- تعقیب کورس و یا کار انفرادی و اخذ امتحان باید قبل از شروع امتحانات سمسترکه محصل در آن قرار دارد صورت گیرد.

پوهنخی با مشوره با دیپارتمنت مربوطه تقسیم اوقات اخذ امتحان محصلین ناکام را ترتیب و بعد از ختم امتحان دیپارتمنت مربوطه نتایج امتحان را در ظرف یک هفته بصورت رسمی به پوهنخی ارسال مینماید.

۲. هرگاه محصل نصف کردیت های یک سمستر را تکمیل نموده باشد، اوسط نمرات امتحان آن بعد از تکمیل کردیت های باقی مانده محاسبه میگردد.

۳. هرگاه محصل در تمام مضامین امتحان داده شده نمره ی کامیابی گرفته، اما اوسط معینه را پوره نکرده باشد، به سمستر بعدی ارتقا نموده و برایش اخطار داده میشود.

۴. هرگاه محصل ناکام یک و یا چند مضمون در صورت که پنجاه فیصد کردیت ها را تکمیل نموده باشد، برای بار دوم بعد از تکمیل کورس و یا کار انفرادی در یک و یا دو مضمون نمره ناکامی اخذ نماید، مضامین ناکام شده را در جریان دو هفته برای بار سوم امتحان داده و در صورت ناکامی بار سوم در یک و یا دو مضمون، سمستر مربوطه را تعقیب و شامل امتحانات نهایی سمستری شود و یک یا دو مضمون ناکام شده را در سال بعدی در عین سمستر یا با سایر محصلان یکجا تعقیب و یا در صورت عدم امکان ادامه درس در صنف یکجا با سایر محصلین، در تفاهم با دبیرتمنت مربوطه زمان مشخص برای تعقیب پروگرام یک سمستر مضمون و یا مضامین مربوطه تعیین و یا کار انفرادی از طرف دبیرتمنت در جریان سمستر برای شان سپرده شده و در ختم سمستر طبق تقسیم اوقات مرتبه سمستر، امتحان یک و یا دو مضمون را که در آن در بار سوم ناکام مانده اند یکجا با سایر محصلان سپری نموده و در صورت ناکامی بصورت دایمی از پوهنخی مربوطه اخراج میگردد.

ناکام زیادتیر از دو مضمون در چانس دوم بعد از دایر شدن کورس یا کار انفرادی ناکام همان سمستر تلقی گردیده و مضامین ناکام شده را در سمستر سال بعدی تکرار مینمایند.

۵. هرگاه نتیجه ی امتحان نهایی مضمون از جانب استاد نا تکمیل (incomplete) را پور داده شده باشد اوسط مجموعی همان سمستر این محصل تا تکمیل نتیجه ی همان مضمون محاسبه نمی گردد.

ماده بیست و یکم:

۱. محصل زمانی به سمستر بالا ارتقا مینماید که نصف کردیت های ثبت شده در آن سمستر را تکمیل نماید.
۲. ناکام، محروم و غایب امتحان در بیشتر از نصف کردیت های یک سمستر که محصل در آن ثبت نام کرده، ناکام همان سمستر محسوب میگردد. و تنها مضامین که در آن ناکام مانده است در سال بعدی در عین سمستر تعقیب و اوسط کردیت های آن از سر جمع مضامین سمستر محاسبه میگردد.

ماده بیست و دوم:

دو مرتبه ناکامی در بیشتر از نصف کردیت ها در عین سمستر سبب اخراج دایمی محصل می شود. (ضمیمه ی شماره ۷)

ماده ی بیست و سوم:

عدم تکمیل اوسط عمومی سمستر در نوبت اول سبب اخطار شفاهی با درج در جدول نتایج و عدم تکمیل اوسط در نوبت دوم در صورتیکه در دوسمستر پیهم باشد سبب اخطار کتبی با درج در جدول نتایج از طرف مدیریت تدریسی و اخذ تعهد کتبی از محصل گردیده و عدم تکمیل اوسط در نوبت سوم به شرط که سه سمستر پیهم باشد سبب اخراج دایمی محصل میگردد.

ماده ی بیست و چهارم:

حد اکثر دوره ی تحصیل در پوهنخی های چهارساله زیادتز از دو سال و در پوهنخی های اضافه تر از چهار سال زیادتز از سه سال از دوره ی معینه شده نمیتواند. محصلانی که پوهنخی مربوطه را در مدت پیش بینی شده در لایحه ختم نکنند، به طور دایمی از پوهنخی مربوطه منفک میگردند.

ماده ی بیست و پنجم:

تشریح نمرات کامیابی از A الی B قرار ذیل می باشد

A(۹۰-۱۰۰)

B(۸۰-۸۹)

C(۷۰-۷۹)

D(۵۵-۶۹)

نمرات کمتر از ۵۵ ناکام محسوب گردیده و به حرف F نشان داده می شود. (ضمیمه شماره ۹)

ماده ی بیست و ششم:

محصلان پر تلاش و لایق در صورت پوره نمودن کریدت های معینه یک دوره ی تحصیلی میتوانند قبل از دوره ی معینه فارغ گردند.

ماده بیست و هفتم:

در مورد موضوعاتی که در این لایحه پیش بینی نشده باشد، تصمیم شورای علمی پوهنتون مربوطه بعد از تایید مقام وزارت تحصیلات عالی اجراء شده میتواند.

ماده بیست و هشتم:

برای ثبت موارد معین، سند گذاری معقول، فورم های ذیل ضمیمه ی این لایحه بوده و مدیریت های تدریسی و محصلان در اجراءات خویش از آن استفاده می نمایند:

- ضمیمه ی (۱): تعهد نامه ی محصل و فورم جدید الشمولان
- ضمیمه ی (۲): فورم انتخاب مضامین در طول سمستر
- ضمیمه ی (۳): پالیسی کورس، عناوین اصلی و فرعی با فعالیت های یک سمستر
- ضمیمه ی (۴): جدول حاضری ماهوار
- ضمیمه ی (۵): فورم شمولیت به لیلیه
- ضمیمه ی (۶): شقه ی امتحان
- ضمیمه ی (۷): جدول نتایج
- ضمیمه ی (۸): فورم های فعالیت تحصیلی محصل
- ضمیمه ی (۹): فورم ترانسکرپت
- ضمیمه ی (۱۰): فورم پلان تعلیمی سیستم کریدت

ماده ی بیست و نهم:

این لایحه دارای یک مقدمه، بیست و نه ماده و ده ضمیمه بوده و بعد از تاییدی شورای رهبری وزیر تحصیلات عالی نافذ می گردد.